WE SRZODĘ Dnia 27. Kwietnia, ROKU 1763.

N° 17.

WARSZAWSKIE TYGO-DNIOWE EXTRAORDYNARYINE

WIADOMOSCI,

Tak dla łatwieyſzego ſpoſobu w Rządach Publicznych Handlu, y partykularnego dobra wſzyſtkim, iako też w naukach, y rzeczach innych Ludziom do wiedzenia potrzebne.

Z Pozwoleniem Nayiaśn: Krola JMci, y Zwierzchności Jego.

Art: 1.

Wiadomości od Dworu Krolewſkiego.

W przeſzły Poniedziałek, to ieſt: dnia 25. Nayiaś: Krol Jmć P. N. M. z rana w puł do ſzoſtey, po wyſłuchaney Mſzy S. w kaplicy ſwoiey z tąd w liczney wyiechał do Drezna Aſſyſtencyi.

Dnia 14. *præſentis* Nayjaś: Panu przez JJ. WW. Jch-Mciow PP. Marſzałkow Koronnych Jmć P. Roſtkowſki Staroſta Oryſzkowſki był prezentowany, ktory miał honor do ucałowania Ręki Krolowi Jmci być przypuſzczonym. W tych dniach tu przybyli Jmć Pan Generał Renard y wielu innych Officierow, ktorzy także Krolowi Jmci byli prezentowani.

Nayiaś: Krol Jmść w doſkonałym zoſtaiący zdrowiu od kilku dni zaczęte podpiſanie Expedycyi Seymowych na Seym Extraordynary, aż do wyiazdu ſwego kontynuował.

R Art:

Artykuł 2.
o Trybunałach.

Z Wilna tu wiadomość przyszła przez Sztafetę, że tam Marszałkiem Trybunalskim obrano J.O. Xicia Jmći Radziwiłła Podkomorzego W. X. Litewskiego.

Art. 3.
o Sądach.

J. W. Jmć X. Podkanclerzy Koronny Sądy J. K. Mći Assessorskie dnia 18. *præsentis* znowu sądzić zaczął.

Akty Publiczne.

W Warszawie: w przeszłą Niedzielę odprawił się Akt solenny defendy publiczney z Teologii, W. Jmci X. Sołtyka, Kantora y Koadjutora Krakowskiego Dziekana Sandom: Synowca Xcia Jmci Biskupa Krakow: a to w Kościele S. Krzyża; Oppugnował JW. Jmć X, Biskup Kiowski y Jmć X. Kustosz Koron: Czerny. Był przytomny Xże Jmć Biskup Krak: Jmć X. Wolinski Biskup Smoleń: Załuski Sufr: Płocki, Sołtyk Wda Łęczycki, Burzyński Kaszt: Smoleń: &c. Y tylu JchMść Prałatow, Urzędnikow y Zakonnikow. Prezydował Jmć X. Malzterowski, Professor *Congregationis Missionis.*

Art: 4.
Rzeczy do handlu Należące.

Cena Gdańska, za ktorą na Szpiklerzach przedaią zboża, y Sol do Szpiklerzow kupuią.

Pszenica po Zł: Pruskich		210.		215.
Ditto Czerwona po Z.		220.	aż do	230.
Pszenica ktora iest wraz rożnego koloru po Zło:	-	240.	aż do	250.
Ditto Biała	po Złot.	260.		280.
Zyto po Zł:	-	155		165.
Jęczmień	- - -	160.		170.
Słod	- -	230.		250.
Hreczka	- - -	-		-
Owies	po Zł:	100.		110.
Groch biały	- - -	-		-
Groch śniadawy	- - -	-		-
Jagły po Zł:		350.	aż do	380.
Hreczana kasza po	Z.	250.		270.
Sol Swiętego Ubesa		115.		120.
Sol Lisbońska	- - -	-		-
Sol Francuska po Zł:		85.	aż do	95.
Sol Szkotzka po Zł:		95.	aż do	100.

Art: 5.
Rzeczy ktore są do przedania, w Kantorze Adressow.

Kilka Tuzinow kart Francuskich Wideńskich iest do przedania, dalsza o nich Wiadomość w Kantorze Adressow. Gdzie rożne nowe y stare Niemieckie, Francuskie, y Włoskie Księgi, iako też Angielskie, Francuskie y Włoskie Koper sztychy są do przedania.

Art: 6.
O Promocyi pewnych Osob.

Nayjaś: Krol Jmść P. N. Miłościwy Jmci Pana Dzierzbiekiego Chorążego Łęczyckiego *post ascensum* Jmć Pana Lipskiego Kasztelanem Brzezińskim, a po nim Chorążym Łęczyckim Jmć Pana Bardzinskiego Chorąż go mnieyszego tegoż Woiewodztwa, Jmć Pana zaś Dzierzbickiego Chorążego Inowłodzkiego Chorążym mnieyszym Łęczyckim, Jmć P. Jerzego Wilhelma Goltza Aktualnym Konsyliarzem swoim. Jmć P. Jana Polykarpa Leyzera

ra Konfyliarzem gor mineralnych, Jmć P. Jana Krzyfztofa Laiticha Konfyliarzem Komercyow, Jmci P. Jana Bofe Konfyliarzem y Agentem w Frankforcie nad Menem, Jmć. Fridryka Burgera w Drznie Ober-Kommiffarzem Budowniczym y Jmść P. Jana Hauptmana Sekretarzem fwoim łafkawie nominować raczył.

Art. 7.

Rzeczy do Genealogii należące.

Zeyście z tego świata Ludzi w Woyfku zoftaiących.

Z Drezna Dnia 23. Marca A. C. Jmść Pan Jan Krzyfztof May Porucznik w Artyleryi Safkiey w 43. Roku wieku fwego na fuchoty umarł.

Stateczność Termometra.

1763. *Mr. de Reaumur.*

Kwieć:	*Rano.*	*Połudn.*	*Wieczor.*
14	3 w.o	6 w.o	4½ w.o
15	2 -	11½ -	7½ -
17	6 -	12 -	8½ -
18	5 -	13½ -	5½ -
19	3½ -	14 -	9 -
20	6½ -	13 -	8 -
21	6 -	13 -	7 -

Mr. Farenheit.

Kwiec:	*Rano.*	*Południe*	*Wieczor*
14	38 G.	45 G.	41½ G.
15	35 -	57 -	48½ -
16	45 -	85½ -	51 -
17	43 -	62 -	44 -
18	39 -	63 -	51½ -
20	46 -	61 -	50 -
21	45 -	61 -	47½ -

UWIADOMIENIE.

Jmć Pan Baron Hopke Poseł Szwedzki Extraordynaryiny chcąc z tąd temi czafy do Drezna wyiechać, wiadomo czyni wfzyftkim, aby każdy do niego albo do fługących Jego maiący pretenfyą wcześnie fię o nią upominał.

Kilka temu Miefięcy, iak pewny tu w Warfzawie mieszkaiący Duchowny Imieniem Wawrzyniec Zeltzam lift napifał do Konfyftorza Prafkiego, Refpons na ten lift leży tu iuż od Miefiąca, lecz o Rezydencyi Jmći X. Zeltzama do tych czas dowiedzieć fię nie można było, ieżeliby więc kto fię dowiedział gdzie mieszka, żeby Jmć X. Zeltzama otym uwiadomił, aby w Kantorze Adreffow zupełną na lift fwoy mogł odebrać wiadomość.

W Domu J. y Mość P. Rychterowy za Otwockiem, u Chryftyana Degnera, *gratis* fię rozdaie Katalog Kfiąg, ktore fą do pożyczenia, w ktorym fię oraz wyraża iakim fię fpofobem Kfięgi te pożyczaią.

RZECZY Do NAUK NALEŻĄCE.

Kontynuacya o karze piiaństwa.

Niecnota ta flufznie między wyftępkami policzona być powinna: ma bowiem wfzyftkie znaki wyftępku, a ieżeli wyftępek według miary y krzywdy ieft mały albo wielki, tedy względem miary y krzywdy pofpolitego dobra

bra piiańſtwo bynaymniey między małemi zbrodniami mieyſca nie ma.

Wſzakże bez ſprzeczki, że piiańſtwo rożne defekta y choroby w ludzkim ſprawuie ciele, za ktoremi częſtokroć wcześna śmierć naſtępuie. Jeżeli Lekarze przyczyny doświadczą ſię czemuby piiańſtwo ciału ludzkiemu ſzkodliwe było, zaiſte zbytek za przednieyſzą przyczynę naznaczą, ktory zawſze ludziom ſzkodzi. Do tego codzienne nas uczy doświadczenie, że przez piiańſtwo niezmierna moc ludzi przed czaſem z tego idzie świata.

Nie ieſt zaś Rzeczypoſpolitey iedno, czyli Obywatele iey życie ſobie ukrocą czyli nie; bo im więcey ma obywatelow, tym lepſzą ieſt y mocnieyſzą, y wielkim ieſt błędem, rozumieć że mnoſtwo Obywatelow na końcu ſtaie ſię Państwu ciężarem. Byleby należyty był uczyniony porządek, niechay iedno manufaktury założone będą, niech kwitnie handel, żeby każdy Obywatel miał ſpoſob do ſzukania ſzczęścia ſwego; z obaczy zaiſte każdy, że Państwo takie wielce będzie ſzczęśliwe.

Jeżeli tedy ſzczęście Rzeczypoſpolitey od mnoſtwa Obywatelow nieiako dependuie, rzecz zapewne dla niey ſzkodliwa być muſi, kiedy ſię tacy w niey nayduią ludzie, ktorzy ſię nieiakim ſpoſobem ſami zabiiaią; Obywatel, więc to czyniący, ponieważ pracowac około powſzechnego ſzczęścia powinien, do czego go piiańſtwo nie ſpoſobnym czyni, bez wątpienia wielki popełnia wyſtępek.

Z tey przyczyny iedney, byłoby piiańſtwo wyſtępkiem kary godnym, chociażby prawa nic o karze onego nie wſpomniały. Chociaż według prawa natury powinniśmy ſię ſtarać ile możności naſzey o zdrowie y życia naſzego konſerwacyą, ktorego od ſiebie ſamych nie mamy, przecięż daleko bardziey do tego iako Obywatele obligowani ieſteśmy; ſkoro bowiem w Rzeczypoſpolitey iakiey zoſtaiemy, obowiązuiemy ſię ſtarać o przeciąg życia naſzego, dla potrzeby teyże Rzeczypoſpolitey, y powſzechnego Dobra.

Prawa Rzymſkie dla tego wyrażenie maią, że żaden nie ieſt Panem właſnego ciała y członkow, y potępiaią tego, ktory ciała ſwego ieſt zaboycą. Z doświadczenia także wiemy, że przedſięwzęcie ſiebie ſamego, zabić może, chociażby w ſamey rzeczy wykonane nie było, oſobliwſzym bywa zawſze karane ſpoſobem.

Ten zaś, ktory przez zbyteczne trunki, zdrowie y życie ſwoie w niebeſpieczeńſtwo wprawia, muſiał zaiſte iako rozumny człowiek przewidzieć ſkutki piiańſtwa. A kiedy zatym na to niezważaiąc, wyſtępek ten popełnia, ma zawſze niby przedſięwzięcie ſobie ukrocić życia, y zaſługuie na te kary, ktore prawa na przedſięwzięcia takowe ſtanowiły, piiańſtwo y z tey przyczyny ſzkodliwe Rzeczypoſpolitey, ponieważ tych ktorzy ſię w nie włożyli, do wſzyſtkich Interessow czyni nieſpoſobnemi, Rzeczpoſpolita zaś nie potrzebuie leniwych y niepotrzebnych członkow czyli Obywatelow, ale każdy co w niey zoſtaie, powinien cokolwiek według ſtanu ſwoiego do poſpolitego przydać dobra. Im więcey tedy wniey

będzie

będzie Obywatelow do niczego nieſpoſobnych, tym nieſzczęśliwſzą będzie taka Rzeczpoſpolita

Bez wątpienia wſzyſcy wdaiący ſię w piiańſtwo, wcale ſą nieſpoſobnemi tak do ſwoich właſnych, iako też do Rzeczypoſpolitey intereſsow. Bo ſtan, ktory nas przez czas nieiaki z doſkonałego używania rozumu ogołaca, zapewne mało nam zoſtawuie ſił do ſprawowan a intereſsow, y czyni nas zatym niepotrzebnemi członkami ciała Rzeczypoſpolitey, ktore więcey ſzkody niżeli pożytku przynoſzą.

Rzeczpoſpolita pewnie więcey krzywdy doznaie, kiedy pełna ubogich y potrzebuiących bywa Obywatelow. Bo oſłabieie, rożne w niey panuią błędy, przy ktorych inni wſpoł obywatele ſwoią tracą ſubſtancyą y bankretuią. Kiedy wiele żebrakow żywić muſi, ieſt to dla niey uprzykrzeniem y niemałym ciężarem; A ubodzy często nie żebrania, ale innego nie godziwego do żywienia chwycą ſię ſpoſobu.

Zdaie ſię zaś, że piiańſtwo nieomylne za ſobą prowadzi uboſtwo, często bowiem zoſtawać w ſtanie, w ktorym kto do niczego nie ſpoſobny dobrego, y ktory przecię expenſy potrzebuie, trzeba bardzo wielkiey ſubſtancyi, żeby żebrakiem nie zoſtał.

Pozwalamy, że piiańſtwo przez ſię, poki nałogiem nie ieſt y zbytkiem mało Obywatelow w uboſtwo w prawia. Ale kiedy ſię piiańſtwo bez żadney boiaźni kary popełnia, ſtaie ſię nieomylnie nałogiem, y zawſze rzecz pewna, że ieſt zrzodłem uboſtwa, w ktore nie mało Obywatelow z naywiękſzą dobra powſzechnego Rzeczypoſpolitey w pada krzywdą.

A co naybardziey przez piiańſtwo Rzeczypoſpolitey ſzkodzi, ieſt że piiańſtwo do wſzyſtkich zbrodni daie okazyą. Będąc kto w ſtanie, gdzie doſkonale rozumu ſwego używać nie może, rzecz niepodobna, żeby ſprawy ſwoie według rozumu y naturalnego prawa wykonał; a zatym takowy człowiek żadney cnotliwey rzeczy uczynić nie może; ponieważ zupełne rozumu używanie w iego nie ieſt mocy; rzecz więc naturalna, że rzeczy wſzyſtkie przeciwko rozumowi y naturalnemu prawu czyni.

Doſtateczny także mamy z doświadczenia, dowod iak wiele codzień z piiańſtwa pochodzi wyſtępkow, cudzołoſtwa, bluznierſtwa y wiele innych widziemy codziennie z piiańſtwa iako z żywego zrzodła złości pochodzących. Z kąd rozumni ludzie brali przyczynę, piiańſtwo mieć za ieden z naywiękſzych wyſtępkow. Nazywa ſię więc ſłuſznie matką wſzyſtkich innych wyſtępkow, korzeniem złości, a Seneka mowi, że piiańſtwo wſzyſtkie inne iuż w ſobie zawiera wyſtępki.

A ktoż tey Sentencyi będzie przeciwny? Zapewne kiedy ſię w prawiemy w taką okoliczność y ſtan, w ktorym rozumu naſzego używać nie możemy, iużci w drodze wſzyſtkich niecnot y wyſtępkow zoſtaiemy. A czyliż nieſzkodliwa Rzeczypoſpolitey, że zbrodnie y wyſtępki rożne w niey wykonane bywaią? a zwłaſzcza wyſtępek takowy, ktory Obywatelow Jey w ſtan taki w prawia, w ktorym ledwie krok

ieden

ieden maią do wykonania wszystkich złości y niecnot? Jeżeli tedy w Rzeczypospolitey wszelkiey ostrożności potrzeba, do oddalenia zbrodni y występkow, nieomylna konsekewncya, że występek taki, ktory niezmierną moc zbrodni za sobą pociąga, publiczney godzien iest kary.

Z tey przyczyny dawni Prawodawcy wszystkich Rzeczypospolitych szukali wszelkiemi sposoby piiaństwo od swoich oddalić Obywatelow, y naysurowsze im do tego końca służyć musiały kary. Lykurgus, Solon, Selekus, Pittakus, Mitylenæus w swoiey Rzeczypospolitey naysurowsze stanowili prawa na piiaństwo, y częścią piiaństwo maią za rzecz kryminalną. Dzieie także tak dawnieyszych, iako y teraźnieyszego czasu dostateczne nam daią dowody, że rożne Narody surowo piiaństwo karać zwykły.

W Justyniańskim Rzymskim Prawie żadney wprawdzie wyraźney na piiaństwo kary nienayduiemy, y mało co o nim wspomina. Przecię Rzymianie, zwłaszcza dawnieyszego wieku z wielkim obrzydzeniem na to złe patrzali. Wiemy z dzieiow tego Narodu, że Censorowie tych, ktorzy piiaństwu podległemi byli, z rady wypchnęli, y z Urzędow Rzeczypospolitey zrzucili, y nieiakim sposobem za niepodczciwych mieli.

Jus Canonicum, nie na iednym mieyscu iako to *Can: 1. & 2 Distinct. 35. Can. 1. Distinct: 44.* iaką nieprzystoynością y występkiem piiaństwo iest dla Osoby Duchowney, pokazuie y chce y roskazuie Prawo te, żeby Duchowny tego nałogu po przestrogach y upominaniu odstępować niechcący, odsadzeniem z Urzędu swego był karany. Do tego ieżeli występek szkodliwy iest Rzeczypospolitey, y zatym zasługuie na karę; nieomylnie musi być dwoiako godzien kary, kiedy od Duchownych Osob bywa popełniony.

Zgorszenie, ktore razem przez to daią pospolstwu, iest dowodem tego, oczym mowiemy, stan także taki, ktory ludziom moc odeymuie do dosko nałego używania rozumu; nie powinien żadną miarą być pozwolony ludziom, ktorzy co moment obowiązani są oczekiwać przypadkow takich, w ktorych Swięte sprawy do wiary należące wykonać powinni.

Ze wszystkich Sentencyi y D.kretow na piiaństwo przyłączamy Dekret Koloński od roku 1512. w następuiące słowa: " Chociaż na przeszłych " Seymach iuż nieraz piiaństwo zakazane było; przecięż do tych czas " w tym ludzie zostaią nałogu. Więc " y osobliwie, ponieważ częste picie " staie się piiaństwem, a z piiaństwa " wiele bluźnierstw, zaboystw, y wiele innych zbrodni pochodzi, iako to: " że piianica wdaie się w niebespieczeństwo honoru, Duszy, rozumu, " zdrowia y substancyi, więc ma w każdym kraiu Zwierzchność każda, " czyli w świeckim, czyli w duchownym stanie, pod surowemi piiaństwo zakazać y zabronić karami, a " ieżeliby ludzie kondycyi Szlacheckiey tego nałogu odstąpić niechcieli, żeby tedy od Nas Arcy Xiążąt, " Xiążąt świeckiey y Duchowney

Zwierz-

" Zwierzchności, ani u poddanych na-
" fzych chowani y utrzymani nie by-
" li. Ludzie zaś podleyfzego ftanu,
" żeby karani byli publicznie na ciele.
" A iżeliby Zwierzchność iaka tego
" rofkazu wykonać niechciała, albo
" leniwa w wykonaniu była, tedy ta-
" kowych poddanych, ich przeświad-
" czonych w tym do nafzego Sądu Ga-
" binetowego Inftygator nafz Cefarfki
" pozywać do należytego ukarania
" powinien będzie. Lecz, gdzie pi-
" iańftwo iuż od dawnych czafow fta-
" ło fię zwyczaiem, powinna fię
" Zwierzchność ftarać, one wfzelkie-
" mi fpofobami wykorzenić."

A potym y w wielu innych kraiach, piiańftwo pod furową także zakazane ieft karą. Ofobliwie rofkaz w tym Rudolfa II. Cefarza, od roku 1577. w tytule ofmym o zbytecznych trunkach, to w fobie zawiera.

" Ponieważ z piiańftwa, iako z co-
" dziennego widzimy doświadczenia,
" wielka pochodzi obraza BOGA
" Wfzechmogącego, y wiele złego,
" a na wielu przefzłych Seymach dla
" piiańftwa iuż ordynowano, y rofka-
" zano, żeby każda Zwierzchność ile
" możności piiańftwo wykorzeniła,
" rofkaz zaś ten mało co do tych czas
" chowany bywa, owfzem bardziey
" a bardziey iefzcze piiańftwo fię wko-
" rzeniło, tak dalece, że iuż z niego
" Bluźnierftwa zaboyftwa, cudzołó-
" ftwa y inne powftaią zbrodnie, y ta-
" iemnice chociaż naywiękfze wyia-
" wione bywaią. Z kąd upominamy
" wfzyftkich Xiążąt, Duchownych y
" y Swieckich Stanow, iakąkolwiek
" Zwierzchność maiących, żeby pilno
" wfzyftkim poddanym fwoim y lu-
" dziom flużącym piiańftwo pod iak
" nayfurowfzą zakazali karą; chcemy
" też, ażeby Kfięży Plebanom y Ka-
" znodzieiom rofkazali, ażeby w ka-
" żdą Niedzielę ludowi oznaymiali, o-
" powiadaiąc im wyftępki y zbrodnie,
" ktore z piiańftwa pochodzą, aby fię
" przez to od zbytecznych utrzymali
" trunkow."

Sławni Regenci Safcy według praw y Dekretow wzwyż wfpomnionych, piiańftwo pod rożnemi oftro zakazali karami: Xiąże Ernełt od Roku 1482. iuż tak tych, ktotzy ten wyftępek popełnili, iako też Gofpodarza, gdzie fię popełnił na 10. złotych karać rofkazał. Y Xiąże Marcius od Roku 1550. *Tit.* o zbytecznych trunkach wolą fwoię w karaniu tego wyftępku w naftępuiących wyrayił flowach.

" Chociaż Piiańftwo ludziom tak
" na Dufzy, iako y na ciele fzkodzi,
" przecięż po miaftach y wfiach po-
" zwolone bywa, tak, że nawet za
" grzech y wftyd fobie nie maią one
" popełniać, fwawolne y niewftydli-
" we życie prowadzi fię po takich Mia-
" ftach, ktore iak Bogu fię nie podoba,
" nikomu powiadać nie trzeba. Z kąd
" upominamy rofkazuiąc wfzyftkim
" Sędziom y fądowym, ażeby takiego
" nie Chrześciańfkiego życia od tąd
" niepozwalali, lecz zgromadzonym
" opowiedzieli naprzod tę wolą nafzę,
" żeby żyli w boiaźni Bożey a nie
" wzbytkach, tych zaś, ktorzyby fię

" roſkazowi temu ſprzeciwili, żeby
" publicznie karali."

W naſtępuiących czaſach Prawa te, ſą odnowione. Arcy Xiążę Auguſt, w Ordynacyi ſwoiey to ſamo potwierdził; a potym roku 1612. oſtrzeyſze ieſzcze roſkazy na te złe wyſzły. Na koncu Arcy Xiążę Jan Jerzy II. Roku 1661. karę na ten wyſtępek naznaczył 10. Talerow. Ordynans zaś Jego ieſt naſtępuiący:

" Ponieważ zbyteczne trunki bardzo wpowſzechniały, y prawie żadnego ſzynkownego domu niemaſz, w ktorymby daru Boſkiego w zbytecznym trunku na złe nie używali, a przez to nie ieden nad ſubſtancyą ſwoię pić muſi, tak dalece, że piiańſtwo, przez ktore nie ieden ſubſtancyą całą, ciało y Duſzę częſtokroć utraca, od dnia do dnia, do ſzalonego, ſwawolnego y niegodziwego życia ieſt przyczyną, y właśnie iuż za grzech nie maią, owſzem za cnotę, ſztukę y odwagę poczytuią; dla tego mocą ninieyſzego liſtu naszego, według Konſtytucyi Rzymſkiego Państwa, piiańſtwo wcale ſię zakazuie, y w żadney kompanii po dzieſiątey bawić ſię nie pozwala, a w ſzynkownych domach w zimie do oſmey tylko a w lecie do dziewiątey bawić ſię wolno będzie, a to pod karą 20. Talerow. Ktorą ſztrafę zawſze przeświadczony w tym, tak gość iako y Goſpodarz, a z właſzcza ktory drugich do tegoby animował, dać nieodwłocznie powinien będzie."

Kontynuacya o Karze piiańſtwa, w przyſzłych naſtąpi wiadomościach.

Znayduię ſię w Warſzawie w Adreſſów y Aukcyi Kantorze, u Jego-Mości Pana Michała Gröla *Kommiſſarza Jego Krolewſkiey Mości.*